

Bland langare och baptister

Enron bakom kulisserna

| av Per Ericson

För Enron var det lönsamt med regleringar på miljöområdet och Kyotoavtalet skulle betyda mer än nästan varje annat regleringsinitiativ. Enron stödde miljörörelsen och miljörörelsen hyllade Enron.

I USA TALAR MAN IBLAND om samverkan mellan baptister och langare – baptists and bootleggers. Konceptet bygger på en tänkt allians mellan spritlangare som vill tjäna pengar på ett alkoholförbud, och frimicklare som förespråkar sådana statsingrepp av religiös övertygelse. Langarna kan inte gärna tala i egen sak. De saknar både den trovärdighet och den läggning som krävs för framgångsrik opinionsbildning. Men de kan finansiera, stödja och uppmuntra baptisterna, direkt eller indirekt.

Poängen är denna: en allians mellan någon som har råd och intresse att betala och någon som är bra på att piska upp opinionen är ofta ett framgångsrecept. Det behöver inte handla om kriminell verksamhet eller om mutor. Allianser mellan "baptister" och "langare" sluts i många sammanhang och av många olika skäl.

Amerikanska Enron är ett intressant, och aktuellt, exempel på en kommersiell aktör som har knutit till sig både beslutsfattare och skickliga propagandister.

I samband med att Enron slog vantarna i bordet fokuserades uppmärksamheten ganska naturligt på oegentligheter inom företaget och på den sittande Bushadministrationens eventuella engagemang i bolagets angelägenheter. Utredningsapparaten kommer att idissla det inträffade under lång tid framöver. Men det finns en annan aspekt av Enrons verksamhet som förtjänar mera uppmärksamhet.

Enron har aldrig gjort någon hemlighet av sina intima relationer med miljörörelsen. Den gröna kopplingen har varit nära förknippad med några av bolagets viktigaste affärsidéer. Till bilden hör också att företaget alltid har gjort sitt bästa för att dra nytta av politiska interventioner. I det syftet har Enron upprätthållit hjärtliga relationer med både demokrater och republikaner. Det är visserligen sant att huvuddelen av Enrons kampanjbidrag har gått till republikanerna, i synnerhet på senare år. Men av en sammanställning från det vänsterorienterade institutet Center for Responsive Politics framgår att demokraterna 1990–1994 fick 42 procent av Enrons stöd.

Clintonadministrationen bistod Enron på den internationella arenan vid ett antal tillfällen. Bland annat tycks Enron ha fått hjälp med att vinna en budgivning på ett stort kraftverksprojekt i Indien. Att politiska beslutsfattare stöttar inhemska företag är i och för sig inget ovanligt. Men till saken hör att demokraterna fick ett bidrag på 100 000 dollar bara några dagar innan affären gjordes upp. Inte så snyggt. [1.]

LABOUR OCH PRINS CHARLES

Bush och det republikanska partiet kommer knappast att behöva stå ensamma i skamvrån. Enrons generösa bidrag har till och med skapat debatt i Storbritannien, där både Labour och prins Charles har kopplats ihop med bolaget.

Enrons väg till sammanbrottet är spännande. Inte minst om man fokuserar på den del av historien som för tankarna till en allians mellan langare och baptister.

För 20 år sedan var Enron ett bolag som ägde och skötte ett nätverk av naturgasledningar. Men i början av 90-talet ändrades företagets inriktning. Enron blev en av de större aktörerna inom miljömyndigheten EPA:s svaveldioxidprogram. Bakgrunden var en lagändring som gav EPA befogenhet att fastställa tak för utsläppen från fossilbränsleanläggningar. De anläggningar som hade utrymme kvar under taket kunde sälja detta överskott i form av utsläppsrättigheter. I denna handel hade Enron framgång.

Aktiekursen började stiga på allvar.

Men mycket vill ha mer. Det skulle gå att tjäna ännu mer pengar om ett liknande program inrättades för koldioxidutsläpp. Ett av skälen var att den naturgas som Enron hade intressen i ger mindre koldioxidutsläpp än olja och kol när den används för att producera energi. Det fanns alltså en möjlighet att både vinna marknadsandelar på konkurrenternas bekostnad och få bra betalt för utsläppsrätter, om bara politikerna ville ändra förutsättningarna på spelplanen. Som det heter på Enrons hemsida (www.enron.com):

"Enron's expertise in the transportation and delivery of natural gas – the cleanest burning fossil fuel – has positioned Enron as a leader in meeting the growing demand for fuels that can substantially reduce greenhouse gas emissions. Enron Transportation Services operates over 25,000 miles of natural gas transmission in the United States, and Enron owns, operates, and develops natural gas pipeline, liquefied natural gas (LNG), and storage systems around the world."

KOLDIOXID

Det fanns dock ett problem. EPA hade inte befogenhet att reglera utsläppen, eftersom koldioxid inte är en förorening. Koldioxid är visserligen en gas som kan bidra till en förstärkning av den naturliga växthuseffekten, men det är samtidigt en livsgas som spelar en omistlig roll i de stora biologiska processerna på jorden, som fotosyntesen.

Men problem är till för att lösas. Enron började lobba för regleringar av koldioxidutsläppen. Antingen skulle EPA få befogenheter att upprätta ett utsläppsprogram eller också skulle USA ansluta sig till de krav på utsläppsminskningar som ställs i det så kallade Kyotoprotokollet. Ända fram till det spektakulära

ekonomiska sammanbrottet var Enron en av de ihärdigaste lobbyisterna i kampanjen mot koldioxidutsläpp.

Amy Ridenour, som leder den konservativa tanke-smedjan The National Center for Public Policy Research, konstaterar:

"Med en utdelning värd tiotals miljarder dollar på spel lade Enron Corporation ut miljoner i kampanjbidrag under 90-talet, synbarligen i syfte att övertala Clintonadministrationen och den amerikanska senaten att stödja Kyotoavtalet om global uppvärmning." [2.]

Enron ingick ursprungligen i den företagsgrupp som inom ramen för Global Climate Coalition argumenterar mot Kyotoavtalet, genom att framhålla kostnaderna och den högst betydande vetenskapliga osäkerheten om människans bidrag till klimatförändringar på jorden. Men Enron hoppade av och satsade

i stället på World Business Council for Sustainable Development. WBCSD är en organisation som för närvarande hjälper 150 företag att skaffa sig en image som kan gå hem i de gröna och rosaröda lägren, och som öppnar många dörrar i anknytning till viktiga toppmöten.

"Ekologisk balans" och "socialt framåtskridande" är honnörsorden.

GOLF MED CLINTON

Vid sidan av marknadsföringsinsatserna har Enron också odlat sina politiska kontakter. Koncernchefen Ken-

neth Lay spelade golf med Bill Clinton och var också medlem i dennes Council on Sustainable Development. Den konservativa veckotidningen Human Events har med illa dold förtjusning påpekat att när Al Gores kampanjledare satt och väntade på resultaten i presidentvalet 2000 gjorde de det i sällskap med ett gäng Enrondirektörer. [3.]

Det vore fel att försöka hävda att Enron drev Clinton och Gore framför sig i klimatfrågan. Snarare tycks det ha handlat om en växelverkan. Till det som motiverade Enron att satsa så hårt på koldioxidbegränsningar hörde säkerligen en god portion lyhördhet mot dem som makten haver. Henry Lamb från Environmental Conservation Organization har vittnat om hur representanter för Vita huset utövade påtryckningar på företag att sluta sig till den rätta fällan. Enligt Lamb förespeglades de företag som anslöt sig till Clinton-Gorelinjen "specialbehandling och särskilda förmåner". Beslutet att försöka vinna de styrandes välvilja och samtidigt kunna tjäna en hacka kan inte ha varit så svårt. [4.]

"Ända fram till det spektakulära ekonomiska sammanbrottet var Enron en av de ihärdigaste lobbyisterna i kampanjen mot koldioxidutsläpp."

Den 12 juni 1997 råkade Enron emellertid ut för ett allvarligt bakslag. Den amerikanska senaten antog med röstsiffrorna 95-0 Byrd-Hagelresolutionen. Där ställdes krav som i praktiken gjorde en amerikansk anslutning till Kyotoprocessen omöjlig, redan innan

Kyotomötet hade inletts. Men varken langarna eller baptisterna var beredda att ge upp kampen.

Bland baptisterna fanns Eileen Clausen, en av president Clintons miljörådgivare. När hon insåg vilket beslut senaten skulle fatta lämnade hon sin post och började bygga upp en koalition för att få opinionen att svänga. Enron fanns – föga överraskande – med bland grundarna när hon drog igång Business Environment Leadership Council. Rådet blev en del av verksamheten inom Pew Center for Global Climate Change.

Clausens företagsråd vann snart nya anhängare. I maj 1998 anslöt sig inte mindre än 13 företag till verksamheten. Det är givetvis fullt möjligt att detta var ett utslag av de inblandades idealitet och övertygelser. Men om man vill kan man hitta mer jordnära faktorer som tycks vara fullt tillräckliga för att förklara det plötsliga engagemanget. Bland Enrons nya sängkamrater fanns Honeywell, med lukrativa regeringskontrakt som gick ut på att göra federala anläggningar mer energisnåla, och Toyota, som var i färd med att lansera hybridbilen Prius. (En bil som minskar bränsleförbrukningen genom att kombinera el- och bensindrift skulle naturligtvis åtnjuta komparativa fördelar om hårdare restriktioner för bränsleförbrukning eller utsläpp infördes.) Ett annat företag i sällskapet var Maytag, som just hade utvecklat en ny – och dyr – tvättmaskin med lägre energiförbrukning än konkurrenternas alternativ. Och så vidare.

Langarna fylkades kring baptisterna. [5.]

Kyotomötet gick av stapeln i december samma år. Västvärldens politiker gick vidare med förhandlingarna som om Byrd-Hagelresolutionen inte hade funnits. Clintons vicepresident Al Gore betraktades till och med som en av koldioxidreglerarnas stora välgörare, trots att hans agerande alldeles uppenbart saknade politisk förankring på hemmaplan.

KYOTO GYNNA ENRON

En intern promemoria från Enron, daterad den 12/12 1997, har valsat runt i amerikanska medier. I denna PM görs bedömningen att Kyotoprotokollet "kommer att göra mer för att gynna Enrons affärer än nästan varje annat regleringsinitiativ". Kommentarer till det då högaktuella Kyotomötet innehåller också för-

muleringar som "ännu en seger för oss" och "denna överenskommelse kommer att vara bra för Enronaktien". Promemorians författare noterar även att Enron åtnjuter stort förtroende inom miljörörelsen, inkluderande Greenpeace, och att de gröna grupperna hänvisar till Enron "i glödande ordalag".

Att Clintons gröne vicepresident var en naturlig allierad för Enron är inte svårt att förstå. Men hur kommer det sig att företaget i ökande utsträckning började styra sitt bidragsflöde till republikanerna? Det är i själva verket inte särskilt konstigt. Så sent som under själva presidentvalskampanjen hade George W. Bush inte bestämt sig för vilken klimatpolitik han ville föra. Att säga nej till Kyotoavtalet måste ha tett sig som en onödigt kontroversiell åtgärd. Varför inte lyssna till de röster inom näringslivet som menade att koldioxidbegränsningar kunde var helt i sin ordning, om de bara kombinerades med så kallade flexibla mekanismer, exempelvis utsläppshandel? Den blivande presidentens valplattform visar att han nog tänkte sig en sådan lösning [6.]

"Enron har aldrig gjort någon hemlighet av sina intima relationer med miljörörelsen."

Oavsett vilka kopplingar mellan Enron och Bushadministrationen som må grävas fram finns det en sak som bör poängteras. När det kom till kritan valde Bush att säga nej till Kyotoavtalet. Hans ställningstagande var inte till salu. Bidrog detta till Enrons fall? Sannolikt inte. Men nog måste

det ha varit ett betydande streck i räkningen.

Många människor föreställer sig miljödebatten som en kamp mellan hänsynslösa profitörer och änglalika aktivister. Så enkelt är det sällan. Det går faktiskt nästan alltid att hitta båda sorterna i båda lägren.

Per Ericson (per.ericson@svd.se) är ledarskribent i Svenska Dagbladet

1. Frank Rich: The United States of Enron, New York Times 19/1 2002
2. Amy Ridenour: Enron and the environmental movement: Global warming politics makes for strange bedfellows, National Policy Analysis, nr 384, januari 2002
3. Matthew Robinson: The democrats' Enron problem, Human Events 18/1 2002
4. Henry Lamb: Enron bet on the wrong horse, World Net Daily 19/1 2002
5. John Carlisle: White house tries to buy support for greenhouse gas reductions, National Policy Analysis nr 233, februari 1999
6. Patrice Hill: Enron cash got access to Bush but not results, Washington Times 21/1 2002